

Trendy

FP foreignpolicy.com/2023/03/26/its-time-to-bring-back-the-polish-lithuanian-union

Argument

Pohled odborníka na aktuální událost.

Je čas vrátit Polsko-litevskou unii

Politický konstrukt vytvořený před téměř 700 lety nabízí řešení pro dnešní Evropu.

Dalibor **Roháč**, vedoucí pracovník American Enterprise Institute.

Jogaila a Jadwiga z Polska

Středověký obraz zobrazuje Jogailu a Jadwigu z Polska ze sbírky Muzea Jagellonské univerzity v Krakově v Polsku. Obrazy výtvarného umění/Obrázky z dědictví/Obrázky Getty

26. března 2023, 7:54

V roce 1386 se poslední pohanský vládce Litvy, Jogaila, oženil s dětskou královnou Polska Jadwigou, tehdy v jejím raném věku. Sňatkem vznikla politická unie mezi Polskem a Litevským velkovévodstvím, která zahrnovala velké části dnešního Běloruska a Ukrajiny. Tím se vyřešil dvojitý problém. Jednak to pomohlo přivést rozsáhlá východoevropská území, včetně zemí bývalé Kyjevské Rusi, do stáda západního křesťanstva. Za druhé, unie se zabývala bezprostředním bezpečnostním problémem, kterému čelí Poláci i Litevci: hrozba německých rytířů.

Polsko-litevské společenství by se stalo jednou z největších zemí v Evropě a fascinující laboratoří politického vládnutí, kterou podrobně studovali otcové zakladatelé Spojených států, zejména ve Federalist Papers. Po zániku dynastie Jagellonců se proměnila ve volební monarchii, podobnou městským státům v Itálii, avšak fungující v mnohem větším měřítku. Legislativa společenství a místní správa se řídily zásadou jednomyslnosti – ne na rozdíl od dnešní Evropské rady v mnoha otázkách. Atmosféra náboženské tolerance a svobody, které požívala jeho šlechta, představovala ostrý protipól absolutistických monarchií západní Evropy – nemluvě o tragické historii, která následovala po zániku společenství v roce 1795.

Co kdyby bylo k dispozici podobné politické řešení problémů, kterým dnes Ukrajina a Polsko čelí?

Argument pro explicitní politickou unii mezi oběma zeměmi není založen na nostalgii, ale na společných zájmech. Jistě, díky čtyřem stoletím společné historie v rámci Polsko-litevského společenství sdílí velká část dnešní Ukrajiny (a Běloruska) mnohem více ze své minulosti s Polskem než s Ruskem, nehledě na tvrzení ruských propagandistů o opaku a bez ohledu na to, skutečnost, že vztah byl často velmi komplikovaný, jak dokládají události potopy v 17. století – nejvýrazněji Chmelnického povstání a jeho protichůdné interpretace Poláků a Ukrajinců.

Rychlý posun vpřed do současnosti a do blízké budoucnosti. Obě země čelí hrozbě ze strany Ruska. Polsko je dnes v dobrém postavení členem EU a NATO, zatímco Ukrajina se chce připojit k oběma organizacím – ne nepodobným velkovévodství z minulého roku, které touží stát se součástí mainstreamové, christianizované Evropy. I kdyby válka Ukrajiny proti Rusku skončila rozhodným ukrajinským vítězstvím, které by vyhnalo degradované ruské síly ze země, čelí Kyjev potenciálně desetiletí dlouhému zápasu o vstup do EU, nemluvě o získání důvěryhodných bezpečnostních záruk od Spojených států. Špatně spravované, nestabilní země západního Balkánu, náchylné k ruskému a čínskému vměšování, poskytují varování, kam může vést prodloužený „status kandidáta“ a evropská nerozhodnost. Militarizovaný ukrajinský národ,

Místo toho si představte, že na konci války vytvoří Polsko a Ukrajina společný federální nebo konfедераční stát, sloučí svou zahraniční a obrannou politiku a téměř okamžitě přivedou Ukrajinu do EU a NATO. Polsko-ukrajinská unie by se stala druhou největší zemí v EU a pravděpodobně její největší vojenskou mocností, což by poskytlo více než adekvátní protiváhu francouzsko-německému tandemu – něco, co EU po Brexitu velmi chybí.

Pro Spojené státy a západní Evropu by unie představovala trvalý způsob, jak zajistit východní křídlo Evropy před ruskou agresí. Namísto nesourodé, poněkud chaotické země se 43 miliony obyvatel, která se zdržuje v zemi nikoho, by byla západní Evropa chráněna před Ruskem impozantní zemí s velmi jasným pochopením ruské hrozby. „Bez nezávislé Ukrajiny nemůže existovat nezávislé Polsko,“ prohlásil slavný polský meziválečný vůdce Jozef Pilsudski, který obhajoval východoevropskou federaci pod vedením Polska zahrnující Litvu, Bělorusko a Ukrajinu – v podstatě rekuperaci středověkého společenství.

Tohle nejsou fantazijní řeči. Na začátku války Polsko schválilo legislativu, která ukrajinským uprchlíkům umožňuje získat polská identifikační čísla, což jim umožňuje přístup k řadě sociálních a

zdravotních výhod, které jsou obvykle vyhrazeny pro polské státní příslušníky. Ukrajinská vláda se zavázala, že bude recipocitu a rozšířila na Poláky na Ukrajině zvláštní právní status, který není dostupný pro ostatní cizince. S více než 3 miliony Ukrajinců žijících v Polsku – včetně značné předválečné populace – jsou kulturní, sociální a osobní vazby mezi těmito dvěma národy každým dnem silnější.

Existuje také jeden zřejmý precedens pro politickou unii, která výrazně převrátila rovnováhu sil v EU a přeskočila mnoho překážek, kterým by budoucí polsko-ukrajinská unie čelila: znovusjednocení Německa. Po prvních svobodných volbách ve východním Německu v březnu 1990 nová křesťanskodemokratická vláda rychle vyjednala smlouvu o založení měnové, hospodářské a sociální unie mezi východním a západním Německem s účinností od 1. července téhož roku. Nejen, že se německá marka stala zákonným platidlem ve východním Německu, ale východní Německo také přijalo západoněmecké právní předpisy upravující hospodářskou činnost – od antimonopolních předpisů, regulace práce a životního prostředí až po ochranu spotřebitele – a přistoupilo k odstranění všech přetrvávajících pozůstatků komunistické vlády.

Přečtěte si více

Makléři mluví pod burzou.

Adam Tooze: Jak se Polsko stalo ekonomickou velmocí

Jeho ekonomika od konce komunismu raketově stoupla, ale stejně tak i jeho majetková nerovnost.

 Insider |

Cameron Abadi

To byl jen první krok k politickému sjednocení. Po něm následovalo východní Německo přistoupení k německé ústavě, základnímu zákonu – podobně jako Sársko, když se v roce 1956 připojilo k Západnímu Německu. Složitá sjednocovací smlouva do nejmenších podrobností upravovala, které části bývalého východoněmeckého práva zůstanou v platnosti a které by bylo nahrazeno západoněmeckým právem, jak a v jakých lhůtách. Zároveň dohoda mezi kancléřem Helmutem Kohlem a sovětským vůdcem Michailem Gorbačovem v létě 1990 uvolnila cestu k členství v NATO a Evropském hospodářském společenství (EHS) pro sjednocené Německo. V EHS vyvolalo sjednocení Německa revizi smlouvy, což

Bagr umístěný na hromadě sutin bourá 25. března zničenou budovu v tureckém Adiyamanu po masivním zemětřesení minulý měsíc.

nakonec vedlo k tomu, že Německo opustilo svou milovanou německou marku ve prospěch eura.

Nelze zlehčovat složitost sjednocení, zejména jeho právní a regulační aspekty, které byly dále komplikovány evropskými závazky Německa. Německý příklad však ukazuje, že takové cvičení je možné, pokud existuje dostatečná politická vůle. Necelých 11 měsíců od pádu Berlínské zdi se východní Němci stali 3. října 1990 plnoprávními občany Spolkové republiky.

Mezi dnešní polsko-ukrajinskou situací a německou situací z počátku 90. let jsou určité zjevné rozdíly. Za prvé, bez ohledu na sdílenou kulturu, historii a jazykové vazby – a přítomnost velké ukrajinské populace v Polsku – je myšlenka „absorbovat“ Ukrajinu do Polska zřejmým nesmyslem. Na rozdíl od roku 1990, kdy se východní Němci potýkali s přijetím stávajícího západoněmeckého základního zákona a vlastně celého právního a politického systému svých vyspělejších

Děti v táboře pro syrské uprchlíky vysídlené zemětřesením

demokratických bratřanců, by polsko-ukrajinská unie vyžadovala vypracování nového ústavního dokumentu a společnou budovu. federální nebo konfедераční instituce – kromě toho, co by byla složitá sjednocovací smlouva.

Subsidiarita by měla být vůdčím principem takového úsilí, zejména proto, že účelem unie by nebylo vymazat ukrajinskou identitu nebo státnost – právě naopak. Oblasti, kde by se polské právo mělo při nejbližší příležitosti dostat do ukrajinského právního systému, jsou ty, které jsou nezbytné pro efektivní fungování Ukrajiny v rámci EU a jejího jednotného trhu. Existují však další oblasti, kde taková harmonizace není nutná – buď proto, že leží zcela mimo kompetence EU, nebo proto, že Ukrajinci by mohli najít způsoby, jak vyhovět právu EU za vlastních podmínek v předem stanovených lhůtách.

Pravděpodobně největší výzvou německého znovusjednocení byla ekonomická propast mezi dvěma základními částmi. Odhaduje se, že od roku 1990 byly ze Západu na Východ převedeny více než 2 biliony

dolarů , neboli přibližně polovina německého ročního HDP, z velké části ve formě převodů prostřednictvím systému sociálního zabezpečení. Ve skutečnosti byly příjmy východního Německa zhruba třetinou příjmů na Západě – podobný rozdíl jako mezi Ukrajinou a Polskem před válkou. Hlavním rozdílem je samozřejmě relativní velikost obou zemí – zatímco populace východního Německa byla pouhou čtvrtinou populace západního Německa, na Ukrajině je větší než v Polsku.

Není rozumné očekávat, že se polský sociální systém stane hlavním nástrojem přerozdělování na východ; ve skutečnosti by polští daňoví poplatníci vůbec neměli platit účet za rekonstrukci Ukrajiny a její dohánění. Kromě ruských aktiv – zejména 300 miliard dolarů držených její centrální bankou v současné době zmrazených v západních finančních kapitálech – bude muset EU a její bohaté západoevropské členské státy posílit. Ale to není žádná novinka, bez ohledu na povahu poválečného politického urovnání. Na myšlence polsko-ukrajinské unie je nové to, že její vznik by vytvořil politické a právní prostředí, ve kterém by vynaložené peníze nesměřovaly do země, která setrvává v čekárně EU, ale do členského státu se všemi přísností a kontrolou, která s tím souvisí.

Existuje mnoho potenciálních námitek. Ústředním bodem je realismus myšlenky. Proč by Poláci podnikali radikální podnik takových rozměrů? A proč by se západoevropské národy smířily (a z velké části na to doplatily) vzestup nové evropské mocnosti, která neodvolatelně přesouvá těžiště EU na východ?

Odpověď na první otázku je jednoduchá: ruská agrese a její selhání otevírá nové příležitosti pro státnictví. Politické vedení je o kreativitě reagovat na výzvy doby, nikoli o snaze aplikovat starý soubor nástrojů (v tomto případě přístup k rozšiřování EU a NATO ve stylu 90. let) na novou situaci. Polsko-ukrajinská unie může být tou nejprímější cestou, jak se poválečná Ukrajina promění ve stabilní, prosperující a silnou zemi, která bude schopna udržet Rusko na uzdě – něco, co je ve varšavském zájmu.

Pokud jde o druhou otázku, všimněte si, že Brusel, Berlín a Paříž se již zavázaly rozšířit EU tím, že Ukrajině udělily status kandidátské země se vším, co by to obnášelo. Explicitní politická unie mezi Polskem a Ukrajinou by znemožnila zastavit a vyváznout z tohoto slibu, jak by se dalo očekávat, že se to nakonec stane. Postavit se proti takové unii by navíc znamenalo postavit se proti jednomu ze základních atributů národního sebeurčení Ukrajiny, které evropští lídři znovu a znovu slíbili chránit.

Zde vstupuje do hry vedení USA. Vzhledem k investicím, které již byly vynaloženy do úspěchu Ukrajiny na bitevním poli, které daleko převyšují příspěvky západní Evropy, mají Američané velký zájem na tom, aby se Ukrajina stala úspěšným příběhem, zvláště když se válka sama přesouvá do zpětného zrcátka. Vzhledem k chronické bezmocnosti staré Evropy, kterou ilustrují neštěstí EU na Balkáně, je budoucnost Ukrajiny příliš důležitá na to, aby byla ponechána v rukou Bruselu, Paříže a Berlína. Pokud by Varšava a Kyjev byly ochotny zrychlit a vyřešit východoevropský problém jednou provždy, americká administrativa musí mít záda Polska a Ukrajiny.

Dalibor Roháč je vedoucím pracovníkem American Enterprise Institute. Twitter: [@DaliborRohac](https://twitter.com/DaliborRohac)

Připojte se ke konverzaci

Komentování tohoto a dalších nedávných článků je jen jednou z výhod předplatného *Foreign Policy*.

Jste již předplatitelem? **Přihlásit se**

předplatit

Zobrazit 9 komentářů

Štítky [Evropa](#), [Polsko](#), [Ukrajina](#), [válka](#)

NOVÁ E-MAILOVÁ UPOZORNĚNÍ Předplatitelé FP nyní mohou dostávat upozornění, když budou zveřejněny nové články na tato témata a regiony. [Přihlásit se nyní](#) | [Přihlásit se](#)

Přihlaste se k odběru tipů redaktorů

Kurátorský výběr příběhů FP, které si musíte přečíst.

[Přihlásit se](#)

[Viz Všechny příběhy](#)

Více ze zahraniční politiky

Přihlaste se k Rannímu briefingu

Vlajkový denní zpravodaj Foreign Policy s tím, co se dnes chystá po celém světě. Doručeno ve všední dny.

[Přihlásit se](#)